

Et grønt, demokratisk og postkapitalistisk Danmark

Frie Grønne 2021

Indhold

<i>Kære læser</i> _____	3
<i>Resumé</i> _____	4
<i>Den første sociale innovationsbølge</i> _____	7
<i>Den fjerde samfundsarena</i> _____	11
<i>Den anden sociale innovationsbølge</i> _____	21
<i>En ny demokratiforståelse. Et nyt solidarisk anarkistisk lederskab</i> _____	27
<i>Konklusion</i> _____	34

Kære læser

Vi ønsker med dette papir at give interessererede mulighed for at følge med i den politiske diskussion i Frie Grønne og dele nogle af vores mellemregninger med jer.

Lad os starte med at slå fast, at vi ikke er i tvivl om målet. Vi ved, hvad der værdimæssigt, etisk og humanistisk skal kendetegne og definere et grønt og demokratisk postkapitalistisk Danmark. Det kan du læse mere om i vores partiprogram.

Eksempelvis er vi ikke i tvivl om, at de demokratisk beslutningsprocesser skal vendes på hovedet, så beslutningerne starter fra bunden og op, altså så tæt som muligt på dem, de først og fremmest har konsekvenser for. Vi er heller ikke tvivl om, at vi på sigt skal skifte ejendomsretten ud med brugsret, når det gælder jord, vand og energi. Eller at vi ønsker decentralisering og lokal selvforvaltning frem for centraliseret statsforvaltning.

Al det har vi et ret godt styr på – sådan da.

Noget andet er, hvordan vi helt konkret kommer fra vores nuværende neoliberale samfund til et langt mere solidarisk anarkistisk, postkapitalistisk samfund.

Vores kolleger i de øvrige venstre-fløjspartier har haft små 150 år til at komme med deres bud på *vejen til socialismen*. Derfor er det selvfølgelig med en pæn portion ydmyghed, at vi her begynder vores egen diskussion om *vejen til postkapitalismen*.

Vi ved godt, at der er mange historiske og ideologiske snubletråde, vi skal være opmærksomme på, men som de livsglade abonnenter på den solidariske anarkisme, som vi er, springer vi alligevel ud i det og vover forsøget.

Nogle af mellemregningerne i dette visionspapir er mere nuancerede, andre er mere skitseprægede. Men alle er drevet frem af en ambition om at bygge en stærk, demokratisk bro mellem vores nuværende neoliberale samfund og et fremtidigt grønt og demokratisk postkapitalistisk samfund.

Når du har læst papiret, vil vi meget gerne høre, hvad du synes. På den måde kan du være med til at skærpe vores forståelse for, de politiske opgaver og udfordringer, vi står overfor. Send endelig dine tanker til denne email-adresse: kontakt@frie-gronne.dk.

Kærlig hilsen
Frie Grønne, Danmarks Nye
Venstre-fløjsparti

Resumé

Hvis vi som samfund skal løse de udfordringer, vi står overfor – det være sig de klimamæssige, økonomiske, sociale, kulturelle og demokratiske – må en af de mest oplagte opgaver være at gøre op med vores nuværende økonomiske model, den neoliberale kapitalisme, og i stedet udvikle en ny grøn og demokratisk, postkapitalistisk økonomi, som respekterer de grænser for vækst, planeten sætter.

Vi kalder denne nye økonomiske tænkning *postkapitalismen*.

For os at se handler det om at nå frem til en holistisk forståelse af relationen og dynamikken mellem menneske og natur, hvor mennesket ikke længere ser sig selv som noget adskilt og ophøjet, men tværtimod som en del af et hele.

En postkapitalistisk økonomi er for Frie Grønne både grøn, demokratisk og feministisk. Grøn, fordi vi skal respektere de planetære grænser. Demokratisk, fordi den er solidarisk og retfærdig. Og feministisk fordi den værdsætter al slags værdiskabende arbejde – ulønnet som lønnet – men også har en cyklisk vækst- og udviklingsforståelse. Har du lyst til at læse mere om vores økonomi-forståelse, så læs gerne vores politiske program på Frie Grønnes hjemmeside.

I dette debat- og visionsoplæg har vi fokus dels på muligheden for en ny ekspansiv fjerde samfundsarena. Og dels på denne fjerde samfundsarenas potentiale til at udgøre den demokratiske bro mellem vores nuværende samfundsindretning og et fremtidigt, postkapitalistisk Danmark.

I Frie Grønne stoler vi fuldt og fast på fællesskabets entreprenante skaberkraft. Det var det, der satte gang i den første sociale innovationsbølge i Danmark fra starten af det 19. århundrede og frem, hvor vi så en lang række samfundsmæssige nybrud og eksperimenter indenfor både kultur, uddannelse, politik og erhverv.

Tilsammen skabte disse politiske, kulturelle, uddannelsesmæssige og økonomiske ryk en egentlig social innovationsbølge, der bragte Danmark frem til en position som et af verdens mest velfungerende lande.

Og årsagen var ikke en stor forkromet erhvervspolitisk og økonomisk strategi udtænkt i stats- og finansministeriet. Men derimod noget så enkelt og grundlæggende, som at mennesker overalt i Danmark gik sammen i meningsfulde, forpligtende fællesskaber for at løse den tids påtrængende problemer og udfordringer.

Det er denne fællesskabets skaberkraft, vi skal finde frem igen, hvis vi skal gøre vores tipoldeforældre og bedsteforældre kunsten efter. De skabte med deres små og store kollektive handlinger den første udgave af velfærdssamfundet. Nu er det vores opgave at tage det videre til det næste niveau: at kickstarte den næste sociale innovationsbølge.

Når de kunne, kan vi selvfølgelig også. Også selvom de udfordringer vi i dag står overfor, ofte er så komplekse, dybe og globalt integrerede i hinanden, at opgaven kan virke overvældende og uoverskuelig. Tag eksempelvis klima- og biodiversitetskrisen, den globale økonomiske ulighed eller flytningestrømmene.

Alle problemstillinger, som man kunne kalde "problemer uden pas". De er ikke et enkelt lands problemer, men vores alle udfordringer. Og ikke nok med at problemerne kræver mange landes involvering, det kræver også flere sektors engagement, ofte i helt nye hybride løsningsmodeller. Så nogen let opgave er det ikke – men hvem har også sagt, at det skulle være det?

Frie Grønne står på ingen måde alene med ønsket om at kickstarte den næste sociale innovationsbølge. Rundt om på kloden foregår en livlig diskussion om, hvordan vi gentænker samfund, bæredygtighed, retfærdighed, vækst, udvikling og livskvalitet.

Tag bare tænketanke som Compass og New Economic Foundation i London eller Democracy Collaborative i Washington DC. Specifikt i forhold til den fjerde samfundsarena – alle de aktiviteter, der finder sted i mellemrummet mellem de tre gamle sektorer – den private, offentlige og frivillige sektor – er det ikke mindst netværket the Fourth Sector Network i USA, som har inspireret os undervejs i tilblivelsen af dette dokument.

Det var the Fourth Sector Network, der oprindeligt tilbage i midt-90'erne gav mellemrummet mellem den private, den offentlige og den frivillige sektor navnet *the fourth sector*, som vi i dette papir har oversat til *den fjerde samfundsarena*.

Frie Grønne ser den fjerde samfundsarena både som en udviklingsarena og en eksperimentalzone for de bæredygtige samfundsløsninger, fremtiden kalder på. Man skal altså forstå den fjerde arena som både en ny samfundstænkning, et nyt kulturelt og socialt identitetspunkt og en ny juridisk struktur for de virksomheder, organisationer og institutioner, der ikke passer ind i de rammer og den lovgivning, som de tre gamle sektorer i dag er defineret af.

Når vi i Frie Grønne er særligt optaget af den fjerde arena, er det fordi, de iværksættere, virksomheder, organisationer og institutioner, som umiddelbart identificerer sig med

ideen om en fjerde samfundsarena, repræsenterer mange af de værdier, holdninger, løsninger og overvejelser, der skal til, for at vi får et langt mere frit, demokratisk, kreativt, meningsfuldt og solidarisk samfund.

Dermed kan den fjerde arena blive en afgørende trædesten, katalysator og omdrejningspunkt for et grønt og demokratisk postkapitalistisk samfund. Ja, den fjerde arena har potentiale til at blive broen mellem vores nuværende neoliberale samfundsindretning og en grøn, demokratisk postkapitalisme.

Et postkapitalistisk Danmark, hvor vi har gjort op med den industrielle maskintænkning og erstattet den med

en langt mere organisk, helhedsorienteret og solidarisk anarkistisk forståelse for, hvad der driver, udvikler og motiverer mennesker – og dermed også hvordan virksomheder, organisationer og lokalsamfund kan blive de frie demokratiske rum, de altid burde have været.

Vi har i dette visionspapir både set bagud: Hvad kan vi lære af den første sociale innovationsbølge i Danmark? Og vi har set fremad: hvad skal der til, for at vi kan kickstarte den næste sociale innovationsbølge i Danmark?

Den første sociale innovationsbølge

Du skal nu indstille dig på en stribe udvalgte politiske highlights gennem de sidste små to hundrede år. Om end de finere historiske nuancer mangler, er ambitionen at identificere, hvilke afgørende samfundsmæssige initiativer og historiske begivenheder, der har været afgørende for, at Danmark ser ud som det gør i dag.

Vi starter i året 1813, hvor Danmark befinder sig både politisk, kulturelt og økonomisk i dyb krise, hvor Danmark går statsbankerot. Vi havde satset alt på alliancen med Frankrig og Napoleon og står nu blandt taberne. Hovedstaden er i årene forinden blevet bombarderet, flåden ført bort af englænderne og fredsslutningen i 1814 koster os Norge.

Hvis vi som samfund dengang havde reageret, som vi har politisk for vane i dag, med fokus på statslig kontrol, excel-ark-tænkning og økonomiske bundlinjer, så ville løsningerne givetvis have været besparelser, nedskæringer og nedprioritering af langsigtede investeringer. Forsimplede, endimensionelle økonomiske og organisatoriske svar, som kun havde fokus på den økonomiske bundlinje her og nu.

Men det modsatte blev tilfældet. Den daværende kong Frederik VI og landets politiske elite traf en række

overraskende politiske valg og beslutninger. Ikke nødvendigvis fordi de havde lyst, men fordi de følte sig presset til det af et mere og mere selvbevidst borgerskab.

Mest overraskende var, at man allerede året efter bankerotten indførte gratis undervisning for alle børn fra 1. til 7. klasse. Altså en national investering i mennesker, i en tid hvor Danmark ellers på alle måder – økonomisk, politisk og kulturelt – var på hælene. Ikke alene på grund af krigen med England og bankerotten, men også på grund af udsigten til den industrielle revolution, der på dette tidspunkt allerede var begyndt ud i verden og inden for nogle årtier også ville komme til Danmark.

Det er i det lys, man skal forstå, hvor afgørende folkeskolereformen fra 1814 var og er. Da det så økonomisk og politisk allermost sort ud, valgte vi som samfund at investere i det fælles bedste.

Parallelt hermed voksede de første demokratibevægelser frem, kulminerende i første omgang med grundloven i 1849. Dog skulle der gå yderligere små 70 år, før man med rette kan tale om en egentlig demokratisk grundlov. Nemlig grundloven fra 1915, hvor kvinderne langt om længe fik stemmeret.

Men det 18. århundrede var på mange måder paradoksalt. På den ene side skrumper Danmark voldsomt geografisk. Først mistede landet Norge efter Napoleonskrigene og i 1864 mister Danmark yderligere en tredjedel af sit areal til Tyskland. Men samtidig blomstrede kultur- og åndslivet med navne som Oehenschläger, Thorvaldsen, Grundtvig og Kirkegaard, som alle bidrog til at styrke en fælles national identitetsfortælling i det, der siden er blevet kendt som guldalderen. Med etableringen af den første højskole i Rødding fik folkeoplysningen sin første institutionelle ramme for den levende demokratiske samtale - højskolebevægelsen var skudt i gang.

I årtierne efter træder arbejderbevægelsen for alvor i karakter og begynder at organisere sig på et kommunistisk, socialistisk eller anarkistisk politisk grundlag i nye partier og faglige bevægelser. Alle disse nye samfundsstrømninger er også afsæt for en ny kritisk offentlighed. Nye medier som Socialisten, Politiken og Demokraten ser dagens lys.

På samme tid blev de første tanker om nye virksomheds- og ejerformer formuleret og afprøvet, hvilket blev starten på både andelsbevægelsen, kooperationerne og settlementbevægelsen. Initiativer og bevægelser, som formåede både at forene og frigøre bønderne, fødte brugsforeningerne og dannede rammen om arbej-

derkooperativerne, der mange steder nytænkte økonomien i lokalsamfundene.

Ofte er fortællingen og selvforståelsen, at det var i Danmark, andelsbevægelsen blev født. Men ret skal være ret: bevægelsen kan dateres tilbage til 1844 i nordengelske Rochdale, hvor en gruppe vævere gik sammen og dannede den første brugsforening. Arbejderne i Rochdale formulerede syv principper for, hvordan en virksomhed kunne være til nytte for både sig selv og for medlemmerne.

Centralt for det, som senere skulle blive kendt som De kooperative Principper, var, at virksomheden skulle være medlemsejet, at eventuel dividende skulle fordeles til medlemmerne, at medlemmerne skulle uddannes, så de kunne gavne udviklingen af virksomheden, hvilket i sidste ende ville resultere i stærkere lokale samfund. De syv kooperative principper blev:

- 1) Frit og ligeværdigt medlemskab
- 2) Demokratisk medlemskontrol
- 3) Medlemmernes økonomiske deltagelse
- 4) Selvstændighed og uafhængighed
- 5) Uddannelse, oplysning og information
- 6) Samarbejde mellem kooperativer
- 7) Interesse for samfundet

Disse principper lå givetvis i baghovedet på præsten Hans Christian Sonne i Thisted, der over 20 år senere i 1866 tog initiativ til det, der skulle blive den første levedygtige brugsforening i Danmark og dermed skabte fundamentet for den danske andelsbevægelse.

Kooperationsbevægelsen stod ikke i skyggen af andelsbevægelsen, da den først kom i gang. Den første kooperative virksomhed, Arbejdernes Fællesbageri, blev grundlagt i 1886 og frem til 1900 blev der oprettet mere end 3.000 andelsforeninger og kooperativer rundt om i Danmark, så stort set hver landsby havde sin andelsbaserede brugsforening og sit eget mejeri, elselskab eller slagteri. Der var tale om en helt overvældende samfundsmæssig lokal skaberkraft: Fællesskabsdrevet iværksætterier nedefra, når det er bedst.

Magtforskydningerne inden for både kultur, politik og erhverv skete ikke uden modstand fra den daværende elite. Og de personlige omkostninger ved at gå forrest var ofte forbundet med offentlig latterliggørelse, social udstødelse eller ligefrem fængselsstraf.

Men uden disse politiske ildsjæles insisteren på at skabe meningsfulde politiske, sociale og kulturelle fællesskaber, ville Danmark ikke se ud, som det gør i dag. De var med til at definere den værdimæssige, organisatoriske og politiske DNA-kode,

som det danske samfund er bygget op omkring, nemlig en særlig kombination af andelsbevægelsen (nye fællesskabsorienterede forretningsmodeller), arbejderbevægelsen (ny solidaritetsforståelse) og højskolebevægelsen (nyt demokrati- og kulturbegreb).

Denne mangfoldighed af initiativer skubbede den sociale innovationsbølge i gang, som bragte Danmark frem til vores nuværende position som et af verdens mest velfungerende samfund.

Det kan ikke understreges nok, at denne sociale innovationsbølge ikke var udtænkt, planlagt og sat i værk af stats- og finansministeriet, men derimod løbet i gang af politisk engagerede og entreprenante borgere. Mennesker, der gik sammen i meningsfulde forpligtende fællesskaber for at løse påtrængende problemer og udfordringer.

En anden vigtig faktor var de større byer og den rolle, de spillede i udviklingen. Det var nemlig i udpræget grad i de større byer, fra midten af det 19. århundrede og op, at man så de nye fællesskabsdrevne progressive initiativer folde sig ud. Ofte som svar på de sociale udfordringer, som ikke mindst industrialiseringen skabte. Det var med afsæt i disse "by-opfindelser", at en stor del af den nuværende nationale velfærdsstruktur blev etableret. Alt fra frokostordninger for skolebørn over

FRIE GRØNNE

INDEPENDENT GREENS

ældrepleje til etablering af et egentligt folkeregister. Kort sagt var det de større byer, der udgjorde omdrejningspunktet for de nye velfærdsløsninger. Det var den rolle, byerne havde dengang og det er stadig den rolle, de større bysamfund ofte har den i dag.

Derfor er det oplagt at stille spørgsmålet: Hvis det var denne særlige kombination af fællesskabsorienterede forretningsmodeller, social retfærdighedssans og demokratisk og kulturel mobilisering samt de større byers særlige rolle som innovationsfabrikker, der var opskriften på succes for den første sociale innovationsbølge i Danmark - kunne en opdateret udgave af den samme tænkning og dynamik så ikke være med til

at løbe den næste sociale innovationsbølge i gang?

Men inden vi prøver at tegne konturerne af den næste store sociale innovationsbølge, skal vi først omkringe de udfordringer, vores nuværende tre samfundssektorer – den private, den offentlige og den frivillige – står i. Og hvorfor det overhovedet er så vigtigt for Frie Grønne at understøtte en hel ny fjerde samfundsarena i det danske samfund.

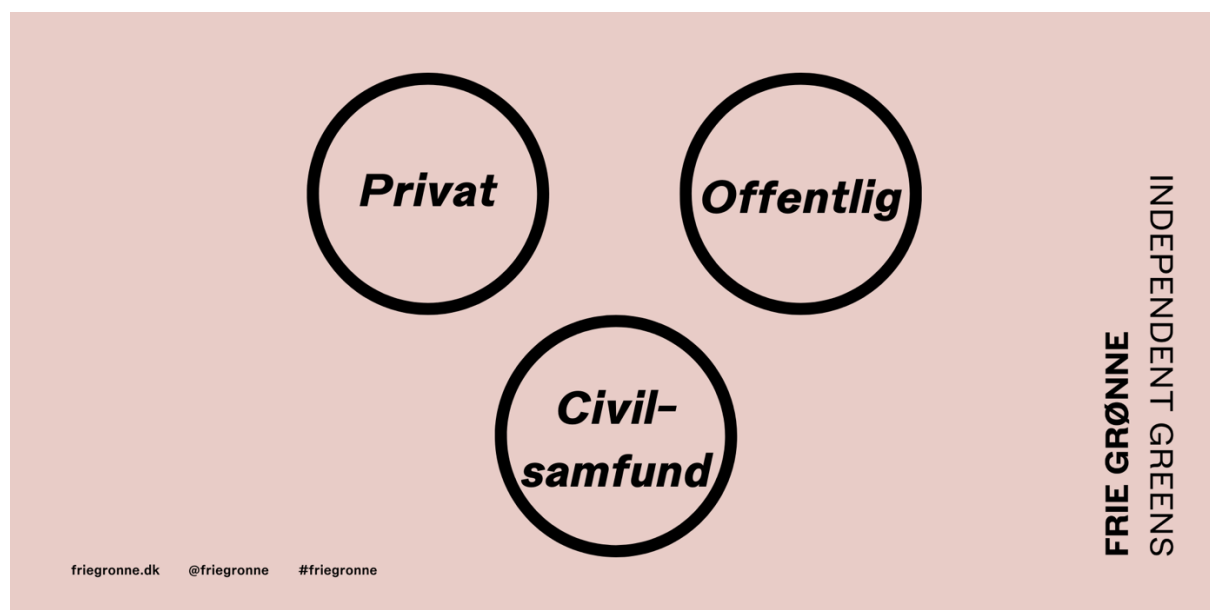
Den fjerde samfundsarena

Hvis man i dag fik til opgave at tegne, hvordan det danske samfund er organiseret og juridisk struktureret, vil de fleste af os sikkert tegne Danmark som tre cirkler. En, der symboliserer den private sektor, en cirkel, der symboliserer den offentlige sektor og endelig en cirkel, der symboliserer den frivillige sektor (ofte omtalt som NGO-området, civilsamfundet eller foreningslivet).

Disse tre klassiske samfundssektorer har gennem tiden varieret i størrelse og omfang. I starten fyldte den private og frivillige sektor meget, hvorimod det offentlige spillede en mindre fremtrædende rolle. I dag fylder den private og offentlige sektor økonomisk og politisk stort set lige

meget, hvorimod den frivillige sektor må se sig placeret på en tredjeplads i politisk og (neoliberal) økonomisk betydning.

Selvom de tre samfundssektorer tager afsæt i klart definerede forskellige juridiske spilleregler, har de tre sektorer altid indgået i hinandens videnskæssige og sociale økosystemer. Ikke nok med at medarbejdere og ansatte fra en sektor skifter over til en af de andre og tilbage igen. Der indgås også egentlige overenskomster sektorernes imellem. Et oplagt eksempel er den danske model – arbejdsmarkedets spilleregler mellem arbejdsgiver, arbejdstager og staten.

Hvis man tager en af sektorerne ud af den danske samfundsligning, er det som om, ligningen ikke rigtig går op. For det er de færreste, der kan forestille sig et dansk velfærdssamfund uden en dynamisk privat sektor. Eller omvendt et velfærdssamfund uden en velfungerende offentlig sektor. Og hvis den frivillige sektor ikke fandtes, ville Danmark være et samfund uden meget af det kulturliv, idrætsliv og frivillige sociale arbejde, vi kender i dag.

Men de tre sektorssektorer er som sagt ikke statiske, hverken i økonomisk omfang eller politisk betydning. De er i konstant udvikling og forhandling med hinanden. Dette er ikke mindst synligt i disse år, hvor de tre sektorer hver især er under et forandringspres. Indefra i forhold til øgede krav og forventninger fra de ansatte i forhold til indflydelse på eget job samt både personlige og professionelle udviklingsmuligheder. Og udefra i forhold til borgernes forventning om gennemsigtighed, effektivitet og samfundsansvar.

Samtidig har små 40 års neoliberal økonomisk tænkning forskubbet magtbalancen mellem de tre sektorer til den private sektors fordel. Hvilket igen betyder, at den offentlige sektor i kraft af den demografiske udvikling op igennem nullerne og tierne har skulle løfte flere opgaver for færre penge.

Det er i dette krydspres, at de tre gamle sektorer er i gang med at genopfinde sig selv. Aldrig har man i private virksomheder snakket så meget om social ansvarlighed og samfundssind. Aldrig har man i den offentlige sektor snakket så meget om innovation, produktivitet og effektivitet som nu. Og aldrig har man i de frivillige organisationer formentlig snakket så meget om nye forretningsmodeller som nu.

Samtidig bliver der etableret nye partnerskaber mellem virksomheder, offentlige institutioner og frivillighedsorganisationer på en måde, hvor det ofte kan være svært at se, hvor den ene sektor stopper og den anden tager over. Dette rejser en lang række principielle spørgsmål om hvem, der har ansvar for hvad, hvornår og hvorfor og hvilke politiske og økonomiske spilleregler, man spiller efter.

De tre sektors selvforståelse og identitet er åbenlyst udfordret og i forandring, hvilket kun bliver yderligere forstærket af globale problemstillinger som klimakrisen, den globale økonomiske ulighed og teknologiuudviklingen. Den ene sektorskrise griber ind i den anden, forstærker den tredje og skaber en helt ny fjerde krise.

Problemerkernes kompleksitet og gensidige negative påvirkning er kun vokset. Konsekvenserne rammer ikke bare en enkelt branche, sektor,

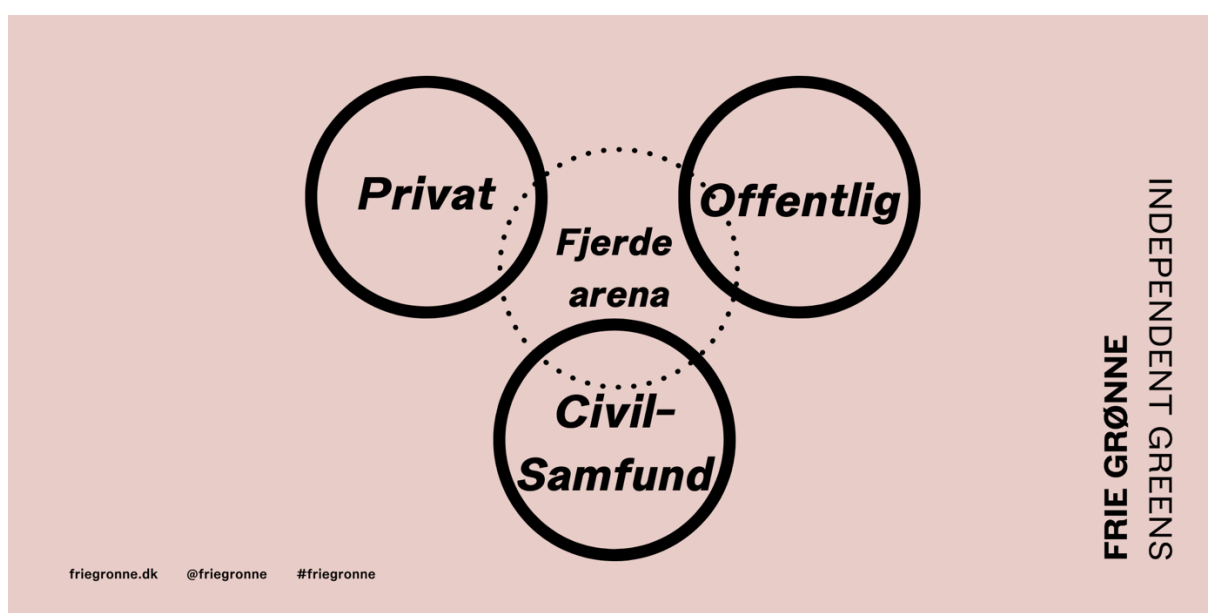
land eller region. Nej, den rammer os alle sammen: borgere, lokalsamfund, virksomheder, demokratiske institutioner og nationer overalt på kloden.

Vi står ikke blot midt i en national afgrænset velfærdsudfordring her i Danmark, vi står samtidig overfor et globalt systemsammenbrud. Netop derfor er det interessant at rette blikket mod det, der sker i den fjerde samfundsarena, i grænselandet og mellemrummene mellem den private, offentlige og frivillige sektor.

Her findes en potentiel udviklingsarena og eksperimentalzone for nye hybrid-virksomheder, organisationer og institutioner, som alle er kendetegnet ved, at de udogmatisk trækker på og kombinerer de bedste egenskaber fra de tre gamle sektorer: en klar økonomisk forståelse, et

ønske om at bidrage til det fælles bedste plus en organisationskultur, der er formåls- og meningsdrevet. Men er denne samfundsarena overhovedet en ny opfindelse? Eller er der nærmere tale om generation 2.0 af andels- og kooperationsbevægelsen? For var det ikke netop i datidens samfundsmæssige mellemrum, at den første brugsforening eller kooperationsvirksomhed blev født?

Dog er der en potentiel væsentlig forskel: Nemlig, at en ny fjerde samfundsarena anno 2021 ikke bare er et supplement til de tre gamle samfundssektorer, men efterhånden bliver den altdominerende samfundssektor. I hvert fald, hvis det står til os i Frie Grønne.

Forestil dig, at de tre gamle sektorer over de næste 30-40 år konvergerer og at der ud af denne sammensmeltning bliver skabt en helt ny samfundssektor, drevet frem af en solidarisk anarkistisk, grøn og demokratisk økonomisk tænkning – en post-kapitalistisk tænkning.

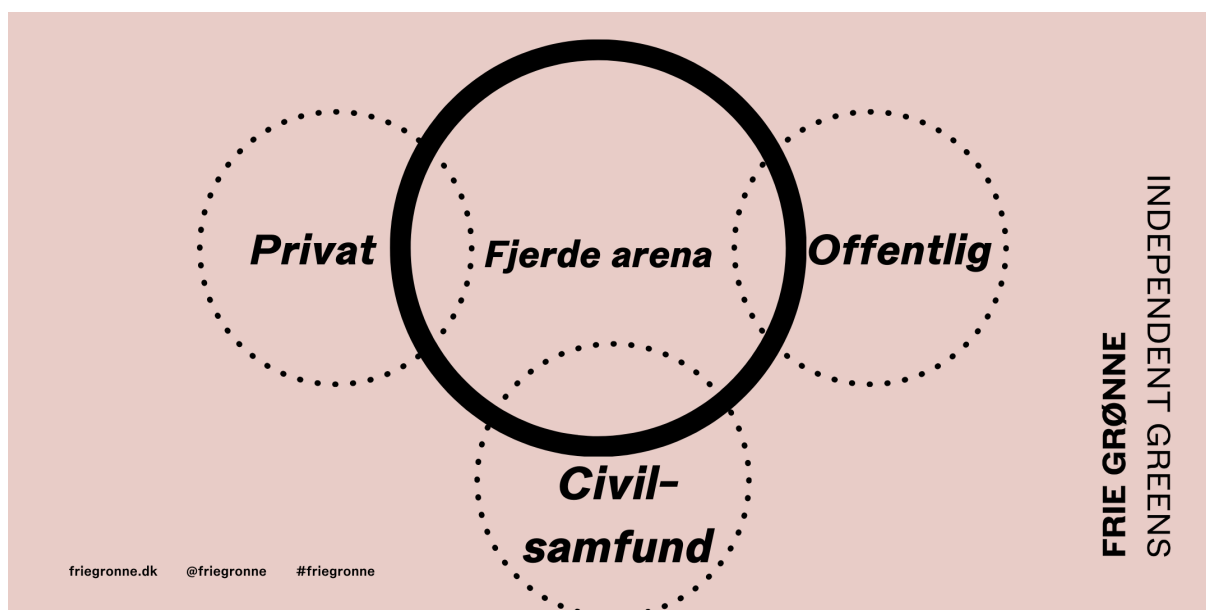
Det lyder måske i dag som et urealistisk scenarie. Men tænk blot tilbage på perioden lige i slutningen af 1800-tallet, hvor der inden for få årtier i Danmark blev skabt tusindvis af andels- og kooperationselskaber overalt i landet.

Et er i hvert fald sikkert: Det er ikke bare i Danmark og Norden, men mange steder på kloden, at man lige nu eksperimenterer med nye forretnings- og løsningsmodeller. Mange af disse initiativer er netop født ud af et ønske om at bryde både med de

snærende sektorrammer og ikke mindst den neoliberale økonomiske logik og vækstforståelse, som spredt sig til både den offentlige og frivillige sektor.

Alt tyder på, at de systemiske udfordringer, verden lige nu oplever, kalder på en helt anden økonomisk tænkning, demokratiopfattelse og dermed samfunds- og sektorforståelse.

De aktuelle diskussioner for og imod borgerløn, 4 dages arbejdsuge eller et nyt pengesystem er alle sammen forvarslere om, at den måde samfundet i dag er organiseret i de tre gamle sektorer er under opbrud og at Danmark måske er i færd med at blive til noget radikalt andet – noget, vi i dag kun vanskeligt kan forstå omfanget og betydningen af.

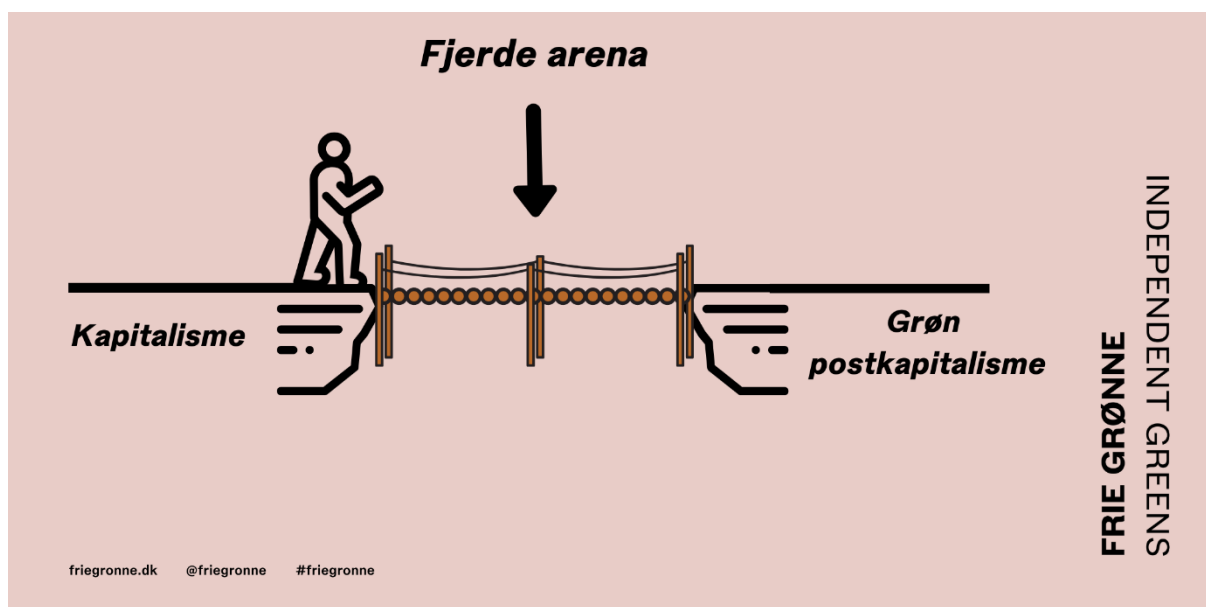

Hvis de progressive kræfter i Danmark griber de politiske chancer, disse udfordringer også rummer, er der en unik mulighed for, at vi kan være fødselshjælpere for en hel ny fjerde samfundsarena, defineret af et radikalt andet natur-, samfunds- og menneskesyn og dermed også en radikal anden økonomitænkning og demokratiforståelse.

Et fremtidigt Danmark, hvor det nuværende fokus på ydre vækst, materiel status og berømmelse er erstattet af indre vækst, personlig integritet og visdom. Hvor det repræsentative demokrati, som vi kender det i dag, er erstattet af et langt mere direkte, borgerinvolverende demokrati med afsæt i en solidarisk anarkistisk, decentral og selvforvaltende samfundsforståelse. Hvor ejendomsretten er erstattet af brugsret, når det gælder jord, vand og energi.

Hvis man tager disse politiske briller på, kan man se den fjerde samfundsarena som broen mellem det nuværende neoliberale samfund og et fremtidigt postkapitalistisk samfund. Det er også i dette perspektiv, man skal forstå, hvorfor vi i Frie Grønne er så optagede af politisk at udvikle og understøtte fjerde arena-tænkningen og organiseringen i Danmark.

I USA er fjerde sektor-begrebet en bred samlebetegnelse for de iværksætterinitiativer og forretningsmodeller, der ligger i spændingsfeltet mellem de tre traditionelle sektorer. I Frie Grønne er vi bevidste om, at det ikke er uden problemer direkte at overføre dette begreb og navn til en dansk kontekst.

Derfor har vi også valgt at moderere begrebet. Så i stedet for at tale om en juridisk defineret *sektor*, taler vi om en værdimæssig og kulturelt defineret *arena*: et udviklingsrum, en eksperimentalzone, et mødested og identitetspunkt for alle de virksomheder, institutioner, organisationer og iværksættere, som identificerer sig selv med en ny demokratisk virksomhedsforståelse, hvor man udogmatisk trækker på det bedste fra både det private, det offentlige og det frivillige og samtidig har som mål og ambition, at der skal stå positive tal under alle tre bundlinjer – den grønne, den sociale og den økonomiske.

Umiddelbart vil den fjerde arena som minimum rumme generation 2.0 af andels- og kopperationsbevægelsen, altså de nye demokratiske medarbejder- og medlemsejede virksom-

heder, men også lokalsamfunds-ejede virksomheder, socialøkonomiske virksomheder, B corp-virksomheder og værdibaserede iværksættere.

I USA rummer fjerde sektor-feltet i dag meget forskellige virksomheds- og organisationstyper. Overordnet set er det, der forener disse virksomheder, institutioner og organisationer en stærk motivation for at gøre verden til et bedre sted. Det vil sige, at det ikke længere er kortsigtet profitoptimering, der er centralt for disse aktører. I stedet er der fokus på sociale og miljømæssige hensyn, som man ikke ser som en udgift, men derimod som en investering i en bedre og mere bæredygtig fremtid. Frie Grønne har i arbejdet med at udvikle vores egen fjerde arena-forståelse især hentet inspiration fra følgende initiativer og organisationer:

- Fourth Sector Development Initiative (FSDI), der har sat sig i spidsen for udviklingen af den fjerde sektor i USA og som arbejder for at løse FN's 17 verdensmål ved at fremme viden og skabe øget opmærksomhed omkring for-benefit virksomheder, fremme nye virksomheder og investeringsmodeller, der arbejder for bæredygtig udvikling, øge uddannelse og træningsmuligheder for fjerdesektor-organisationer og udvikle lokale og regionale platforme, der kan accelerere udvikling i fjerdesektor-fællesskaber.
- Den amerikanske tænketank og interesseorganisation Democracy Collaborative, som gennem mere end 30 år har arbejdet med at evaluere og videreudvikle tænkningen og forståelsen for medarbejderejede, lokalsamfundsejede og kooperationsejede virksomheder. Blandt andet har Democracy Collaborative oprettet Community Wealth, der er en platform, som muliggør et bredere samarbejde mellem organisationer inden for de

forskellige sektorer. Democracy Collaborative, som rummer både analyseenhed, konsulentteam og uddannelsesaktiviteter, er blevet omdrejningspunkt for en lang række lokale kooperative initiativer og grønne bevægelser i USA. De ønsker at rejse en bred debat om, hvordan man kan demokratisere økonomien - ikke bare i USA, men globalt.

- B Corp, som også er startet i USA, men i dag er en global bevægelse af virksomheder, der bruger forretning som en samfundskraft til at gøre godt og skabe markante samfundsforandringer. Selskaberne, der lader sig certificere og tilslutter sig B Labs framework, forpligter sig juridisk til at drive forretning på en måde, der både er til glæde for aktionærer og til fordel for miljøet, medarbejderne, lokalsamfundet og leverandørerne. B Corp-selskaber forpligter sig kort sagt til høje standarder både socialt, miljømæssigt og i forhold til gennemsigtighed.
- "Registreret Socialøkonomisk Virksomhed", som er en dansk opfindelse, er skabt for de danske virksomheder og organisationer, der ønsker at gøre det tydeligt over for både kunder, investorer og andre, at man arbejder for, at det ikke kun er under den økonomiske bundlinje, at der skal stå positive tal. Det skal der også under den grønne og ikke mindst den sociale. For at blive registreret som en RSV-virksomhed skal en virksomhed leve op til fem centrale kriterier: a) virksomheden skal have et socialt formål, b) virksomheden skal være erhvervsdrivende c) virksomheden skal være uafhængig af det offentlige d) virksomheden skal være inddragende og ansvarlig og e) virksomheden skal have en social håndtering af overskud efter skat.
- Endelig følger Frie Grønne med stor interesse den aktuelle diskussion – som ikke mindst tænketanken Demokratisk Erhverv, Kooperationen og Kooperativt København har sat i gang – om generation 2.0 af demokratiske medarbejder- og medlemsejede virksomheder.

Alle de omtalte interesseorganisationer, tænketanke, bevægelser og initiativer har en aktie i, at der politisk, organisatorisk og videnskæssigt er ved at blive skabt en ny forståelse for hvilken betydning, demokratiske virksomheder – og måske også den fjerde samfundsarena – kan få.

Både i forhold til at løse nogle af de åbenlyse problemer og dilemmaer, de tre gamle sektorer rummer, men også som et potentielt afgørende demokratisk tandhjul til, sammen med innovationskræften fra de større byer, at kickstarte den næste sociale innovationsbølge i Danmark.

FRIE GRØNNE

INDEPENDENT GREENS

I Frie Grønne ser vi derfor de iværksættere, virksomheder, organisationer og institutioner, som i dag orienterer sig mod en fjerde arena-identitet, som bærere af den tænkning og de løsninger, vi har brug for, hvis vi ønsker et langt mere demokratisk, bæredygtigt, kreativt og solidarisk samfund.

Blot for at konkretisere ovenstående, får du her nogle enkelte eksempler på små og større virksomheder, organisationer og initiativer, som vi umiddelbart vurderer passer ind i en fjerde arena-identitet. Socialområdet: AskovFonden og Koføeds Skole. Finans og økonomi: Merkur Andelskasse. Kultur: Roskilde Festivalen. Uddannelse: KaosPiloterne og Den Grønne Friskole. Medier: Zetland. Byggeri: Logik & co.

Fødevarer: Årstiderne og Social Foodies. Detailhandel: Coop og LØS market.

Det er iværksættere, virksomheder og organisationer, som de ovenstående, vi i Frie Grønne ser som potentielle brobyggere, når der skal bygges bro mellem vores nuværende samfundsmodel og et fremtidigt postkapitalistisk samfund. Om de nævnte virksomheder og institutioner så også ser sig selv spille en sådan samfundsrolle, er selvfølgelig et åbent spørgsmål.

For at denne fjerde arena-samfundsbro kan blive tilstrækkelig solid og stabil, har den mindst brug for følgende fem bropiller:

- 1) Styrk muligheden for at deltage i faglige fjerde arena-netværksmøder, konferencer og erfaringsdeling nationalt og internationalt. Hverdagen for fjerde arena-aktører er fyldt med udfordringer og problemer, fordi den måde, de ofte driver virksomhed på, falder ned mellem de officielle juridisk definerede stole. Derfor er der et udtalt behov for konkret erfaringsdeling. Her kan man med fordel lade sig inspirere af eksempelvis de initiativer, som udspringer fra Demokratisk Erhverv og Kooperativt København.
- 2) Styrk grund- og efteruddannelserne. Et behov, som er dukket op igen og igen i vores samtaler med fjerde arena-virksomheder er, at det er svært at finde medarbejdere, der har tilstrækkeligt med erfaring og dermed forstår, hvad det vil sige, at navigere i mellemrummet mellem de tre gamle samfundssektorer. Derfor er efterspørgslen efter studerende, der har gået på nogle af de få uddannelser i Danmark, som målrettet uddanner til den fjerde arena stor. Det er eksempelvis kandidater fra KaosPiloterne i Aarhus eller Center for Socialt Entreprenørskab på Roskilde Universitet. Ligeledes blev der efterspurgt efter- og videreuddannelsesmuligheder

for medarbejdere, der allerede har flere år på bagen som ansatte i fjerde arena-virksomheder. Her kan der eksempel findes inspiration fra Akademiet for Social Innovation og igen hos Kooperativt København og Demokratiske Erhverv.

- 3) Styrk forskning og formidling. Et er praktisk vidensdeling og kompetenceløft. Noget andet er grundige forskningsbaserede analyser. Hvis den fjerde arena i Danmark skal opnå en stærk faglig identitet, skal der forskning til og naturligvis formidling af selvsamme forskning. Både til det politiske niveau, men også til de relevante uddannelses- og vidensmiljøer og ikke mindst medierne og den brede offentlighed. Det første skridt er her taget i den seneste aftale om forskningsreserven, i og med at demokratiske virksomheder kan være et forskningsfelt. Men der er brug for en langt mere målrettet forskningsmæssig indsats.
- 4) Styrk investerings- og støtteprogrammer. Selvom *impact investing* er et forvarsel om et opgør med *Return-On-Investment* i klassisk forstand og investorer i stigende grad sætter fokus på SROI (*social return on investment*) og måler værdi i samfunds-impact, kan man ikke komme uden om i en periode at afsætte de nødvendige økonomiske ressourcer i form af risikovillig kapital til disse fjerde arena-virksomheder og -initiativer.

Selv forholdsvis få, men målrettede, økonomiske midler kan være helt afgørende for, om en lovende fjerde arena-virksomheds idé kan realiseres eller ej. Dette er eksempelvis erfaringerne fra mikro-legaterne fra Fonden for Entreprenørskab. Udover målrettede fjerde arena-investeringsprogrammer, er der også brug for fordelagtige skattevilkår for disse nye fjerde arena-virksomheder. Skattevilkår, der er afstemt efter hvor stor demokratisk, social og klimamæssig værdi, den enkelte virksomhed løfter.

- 5) Styrk den juridiske identitet. Der er et stort behov for at udvikle en mere bredt anerkendt fjerde arena-certificering og dermed et juridisk grundlag, som tager højde for de forskellige juridiske udfordringer, der i dag findes hos danske fjerde arena-virksomheder. Det skal derfor udvikles en certificeringsmodel, der både tager højde for B-corp-definitionerne, RSV-definitionerne og definitionerne for medarbejder- og medlemsejede demokratiske virksomheder. Det er givet imellem disse tre juridiske positioner, en dansk fjerde arena-certificeringsmodel skal findes.

I arbejdet med dette debatoplæg, hvor vi både er blevet klogere og mere præcise på begrebet den fjerde samfundsarena, er de måske mest interessante interne politiske konklusioner vi har gjort os, *ikke*, at der er et stort social innovations-potentiale i de aktiviteter og initiativer, der allerede finder sted i mellemrummet mellem den private, offentlige og frivillige sektor. For det er der. Men i stedet at den fjerde arena har en historisk mulighed for at blive den samfundsmæssige bro mellem vores nuværende neoliberale samfund og

et fremtidig anarkistisk grønt og demokratisk postkapitalistisk samfund.

Dermed kan den også blive den dominerende samfundssektor på sigt og altså grundlæggende ændre den demokratiske og økonomiske dynamik og de fælles spilleregler i det danske samfund. Vi i Frie Grønne tror på, at den fjerde arena sammen med de større bysamfund kan blive afgørende demokratiske og politiske drivkræfter i den næste sociale innovationsbølge i Danmark.

Den anden sociale innovationsbølge

I afsnittet om den første sociale innovationsbølge i Danmark konkluderede vi, at det var koblingen af andelsbevægelsens fællesskabsorienterede forretningsmodeller, arbejderbevægelsens nye solidaritetsforståelse og højskolebevægelsens demokrati og kultur-mobilisering, der var afgørende demokratiske faktorer og politiske drivkræfter i den første sociale innovationsbølge i Danmark.

Derfor er det selvfølgelig oplagt at stille spørgsmålet, om det også i dag er fra andelsbevægelsen, fagbevægelsen og højskolebevægelsen, at viljen, inspirationskraften og energien til at kickstarte en ny stor social innovationsbølge vil komme?

Eller sat lidt polemisk op: Er det, der for 100 år siden var den afgørende folkelige forandringskraft i Danmark, efterhånden blevet så meget en del af det politiske, økonomiske og kulturelle establishment, at hverken andelsbevægelsen, fagbevægelsen eller højskolebevægelsen længere føler en akut påtrængende nødvendighed af eller behov for radikal samfundsforandring?

På en dårlig dag kan man godt få dette indtryk. I hvert fald når det gælder fagbevægelsen og de mere etablerede dele af andelsbevægelsen. Hvorimod højskolerne – måske

presset af deres elever – oftere hejser flaget, når det gælder kampen mod klimakrisen, antiracismen og opgøret med hamsterhjul-kulturen.

Selvfølgelig rummer andels- og fagbevægelsen en mangfoldighed af forskellige store som små stemmer. Nogen mere progressive end andre. Det er eksempelvis opmuntrende at se store aktører som eksempelvis Kooperationen, Coop og Nykredit i større eller mindre grad gå ind i diskussionerne omkring både den grønne omstilling og den næste generation af demokratiske virksomheder. Ligesom tænketanken Demokratisk Erhverv og Kooperativt København skal have ros for deres bidrag til den fornyede debat om medarbejderejede demokratiske virksomheder.

Men hvor ville det være både opmuntrende og motiverende, hvis langt flere markante profiler fra fagbevægelsen og andelsbevægelsen blandede sig i den offentlige debat om disse afgørende samfundsspørgsmål. Ikke mindst savner vi i Frie Grønne fra andels- og fagbevægelsen en forståelse af, at *business as usual* ikke længere er hverken ønskeligt eller acceptabelt.

Det er nemlig noget af et paradoks, at det af alle organisationer er World Economic Forum, der går ud og med store bogstaver siger, at vi på ingen

måde må gå tilbage til den neoliberale væksttænkning, når vi kommer ud af corona-tunnelen. Hvorfor er det ikke fagbevægelsen eller andelsbevægelsen i Danmark, der går ud med en sådan en politisk udmelding? Og som eksempelvis kommer med forslag om en omlægning af vores konventionelle landbrug til et grønt økologisk landbrug, om en fire dages arbejdsuge eller medarbejdernes mulighed for at overtage usunde økonomiske virksomheder? Hvor blev visionerne af hos de etablerede aktører?

Igen kan det være konstruktivt at tage de historiske briller på. For som vi understregede i afsnittet om den første sociale innovationsbølge, var det på ingen måde en konfliktfri periode. Der var ikke blot en kamp om magten mellem establishment og de nye demokratiske bevægelser, men også interne intense politiske uenigheder mellem kommunisterne, socialisterne og anarkisterne. Lad os derfor i stedet for at fokusere på konflikt-detaller tage op i helikopteren for at se på det store billede, altså de grundlæggende politiske nybrud; dengang som nu.

Formålet med det følgende skema er at vise et helt overordnet mønster, som vi ser det. Samt ikke mindst at gøre klart, at de organisatoriske og virksomhedsmæssige initiativer, der næsten ikonisk definerede den første sociale innovationsbølge, i den

grad har nogle livsduelige tip-tip-oldebørn og arvtagere i dagens samfund.

Hvad der også træder frem, når man læser ned over næste sides liste er, at mange af de eksempler på bevægelser og initiativer med postkapitalistisk forandrings-potentiale ikke tager afsæt i en klassisk socialistisk klasse-analyse.

Selvfølgelig er der overlap i ulighed- og konfliktmønstre dengang og nu. Men fattigdom i Danmark er ikke længere kun økonomisk eller materielt defineret. Fattigdom er i dag lige så meget kulturelt, uddannelsesmæssig og geografisk betinget. Derfor går de afgørende modsætningsforhold og sociale konflikter i Danmark i dag langs andre kulturelle, værdimæssige og identitetsmæssige brudlinjer end for bare 50 år siden.

Mellem dem *indenfor* systemet og dem *udenfor*. Mellem de gamle og de unge. Mellem dem, der ejer, og dem, der lejer. Mellem dem, der bor i byerne, og dem, der bor på landet. Mellem dem med fremtids-uddannelser og dem med fortids-uddannelser. Mellem dem med fast arbejde og dem uden. Mellem dem med private forsikringer og dem uden. Mellem dem, der spiser sundt, og dem, der spiser usundt. Mellem dem, der bruger deres krop, og dem, der ikke gør. Mellem dem, der er en del af sociale

fællesskaber, og dem, der lever ensomme liv.

	Første sociale innovationsbølge	Anden sociale innovationsbølge
Nye forretningsmodeller	Andels- og korporationsidéen	4.-sektor-forståelsen
Nye solidaritetsbevægelser	Fagbevægelsen	Klimabevægelsen
Nye uddannelsesinitiativer	Højskolerne	Ted Talk
Ny folkeoplysning	AOF	Internettet
Nye medier	Politiken	Zetland
Nye økonomiske modeller	Keynes	Doughnut-modellen
Nye politiske partier	Socialdemokraterne	Frie Grønne
Nye ligestillingsinitiativer	Kvindebevægelsen	#metoo og Black Lives Matter
Nye finansielle modeller	Sparekasserne	Crowdfunding
Nye boligformer	Almene boliger	Kollektiver og økosamfund
Ny kønsforståelse	Ligeværd mellem kvinde og mand	LGBTQI+
Ny klasseforståelse	Arbejder, borger, overklasse	99 % overfor 1 %

Hvis man tegner billedet op som ovenfor, står modsætningsparametrene meget tydelige. Men hvorfor er der så ikke mere fokus på disse systemiske økonomiske, sociale og kulturelle konflikter i den offentlige debat?

For det er jo ikke fordi, medierne ikke er fyldt med konflikter, det er de i overflod, men det er ofte personfikserede "stedfortræder-konflikter". Historier om "dovne" ledige, om "utilpassede" muslimer, offentligt ansatte, der er taget i snyderi med offentlige midler, om voldtægter eller anden personvold.

De systemiske magt- og ulighedskonflikter forsvinder ofte i en tæt tåge af personfikseret breaking news. Dermed opstår der kun sjældent en kollektiv bevidsthed om, at nok er nok. Noget af det tætteste vi kommer på et sådant kollektivt bevidsthedsskred inden for de sidste par år, er Extinction Rebellion, #metoo og Black Lives Matter.

De tre nævnte bevægelser giver håb om, at politisk mobilisering og nybrud er muligt. Men samtidig er det også tydeligt, hvad de tre nævnte initiativer mangler i forhold til hvad højskolebevægelsen, andelsbevægelsen, fagbevægelsen og kooperationsbevægelsen formåede: nemlig at opbygge bæredygtige organisationer, institutioner og virksomheder. Kort sagt at opbygge solide institutionelle modmagt-platforme.

Den mest succesfulde politiske bevægelse i den første sociale innovationsbølge – Socialdemokratiet – formåede at bruge alle tre sektorer som springbræt for deres politiske projekt. Man brugte eksempelvis den offentlige sektor som afsæt for en lang række af velfærdsinitiativer, den private sektor blev brugt som afsæt for kooperationsambitionerne, fra Arbejdernes Landsbank over bedemandsforretninger til boligforeninger. Og man brugte den frivillige sektor som afsæt for både fagforeninger, oplysningsforbund og kultur- og idrætsforeninger.

Når man ser det samlede socialdemokratiske aktivitets-felt, kan man ikke undgå at blive slået af både ambitionsniveauet og vingefanget af den politiske samfundsvision, de havde for Danmark.

Ikke mindst hvis man sammenligner med tilsvarende politiske initiativer i dag. Indtil nu har det 21. århundredes nye politiske bevægelser som eksempelvis Occupy Wall Street haft svært ved at opbygge en egentlig og solid institutionel modmagt-platform. Sådan som eksempelvis Amnesty (1961) og Greenpeace (1971) som nye politiske bevægelser formåede at opbygge stærke og blivende globale organisatoriske platforme.

Hvis man derfor skal sætte fingeren på et særligt ømt organisatorisk punkt for de nye politiske bevægelser i dette århundrede, er det deres udfordring med at omsætte deres indiskutable folkelige opbakning og politiske relevans til bæredygtige organisationer, institutioner og virksomheder.

Dette står i skærende kontrast til den magtkoncentration, og dermed magtudbygning, vi ser hos de mest succesfulde neoliberale kapitalistiske virksomheder og interesseorganisationer. Selv under coronakrisen, hvor økonomien nærmest blev sat på pause, øgede virksomheder som

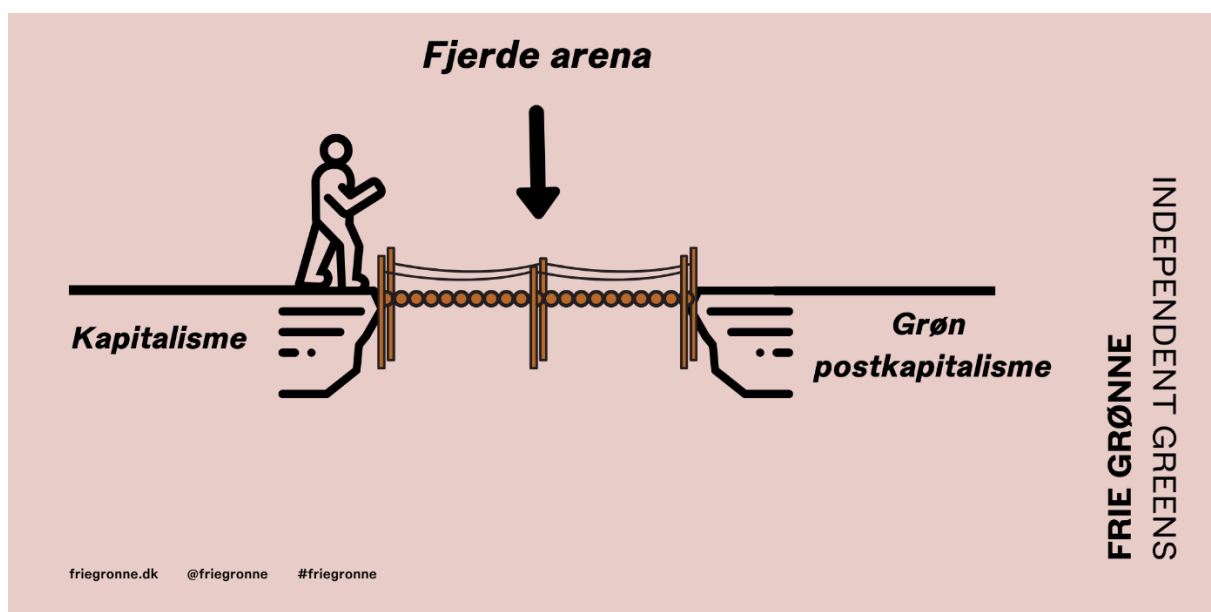
Amazon, Google, Apple og Microsoft meget markant deres i forvejen surrealistisk store formuer.

Det samme billede ser vi i mediebranchen, hvor eksempel Rupert Murdochs medieimperie af aviser, TV- og radiostationer, filmstudier og netjenester, har nået et omfang, hvor man i dele af verden ikke længere kan tale om et reelt pluralistisk mediebillede, men om et højredrejet, ja, højreradikalt domineret mediebillede.

Verden har i hvert fald i nyere tid aldrig været så ulige og konfliktfyldt, samtidig med at den økonomiske og den politiske magt er koncentreret hos færre og færre mennesker og virksomheder. Det sker samtidig med, at offentligheden nok aldrig har

været så fyldt med ikke bare forkerte, men bevidst forkerte informationer.

Derfor står vi som samfund i en ekstrem sårbar, dilemmafyldt og paradoksal situation. Alle fakta siger, at der er brug for et markant økonomisk, politisk, kulturelt og socialt sporskifte, for ellers ender vi der, hvor vi er på vej hen: vi kører ud over civilisationskanten. Samtidigt har vi aldrig været mere handlingslammede. Som den italienske kommunist Gramsci formulerede det om tyvernes og tredivernes Europa: "Krisen består i, at det gamle er ved at dø, mens det nye endnu ikke er blevet født; i denne mellemtid dukker monstrene op".

Det er i dette perspektiv, vi i Frie Grønne stiller os selv spørgsmålet: Hvem kan og vil, hvem har modet og samtidig lysten til at være politisk stemme og organisatorisk omdrejningspunkt for det nødvendige økonomiske, politiske og emotionelle gearskifte, som verdens problemer kalder på?

Hvis vi har de historiske erfaringer fra den første sociale innovationsbølge in mente, kunne det godt være en kombination af de nye politiske bevægelser i de større bysamfund sammen med de mennesker, virk-

somheder, organisationer og institutioner, som identificerer sig med tænkningen og værdierne bag den fjerde samfundsarena.

Men det kræver, at disse aktører får øje på hinanden og begynder at opbygge organisatoriske og institutionelle modmagts-platforme sammen. Platforme defineret og styret af helt andre organisatoriske og ledelsesmæssige principper end dem, der har defineret den neoliberale kapitalistiske epoke: En helt ny demokratiforståelse og forhåbentligt også en ny form for politisk lederskab.

En ny demokratiforståelse. Et nyt solidarisk anarkistisk lederskab

Når Frie Grønne tillægger den fjerde samfunds-arena en så afgørende vigtig betydning i overgangen fra det neoliberale samfund til et solidarisk anarkistisk, postkapitalistisk samfund, er det ikke mindst på grund af vores holdning til staten. Frie Grønne ønsker ikke en større stat, men derimod langt flere levende, decentrale, selvforvaltende frie lokal-samfund.

Dermed knytter Frie Grønne i sin forståelse af staten an til en politisk historisk tradition med rødder i den oprindelige anarkistiske tænkning og praksis. Fra Pariserkommunen i 1871 over Kronstadt-oprøret i 1921 til anarkisterne i Barcelona under Den spanske Borgerkrig. Historiske begivenheder, der i et ganske kort øjeblik gav os et indblik i, hvad et direkte borger-involverende demokrati har af samfundsmæssig forandringskraft. At et radikalt andet samfund er muligt.

Det er med dette historiske afsæt, at vi med Frie Grønne ønsker at formulere en moderne skandinavisk anarkisme. En anarkisme, der kan rumme paradokset med både at have en ambition om et langt mere involverende direkte demokrati nedefra og samtidig anerkende behovet for en koordinerende og solidarisk statslige overstruktur.

For en sådan er helt åbenlyst nødvendigt. Tag bare den nødvendige lovgivning, når det gælder klima- og biodiversitets-området. Eller økonomisk udligning, minoritetsbeskyttelse, menneskerettigheder, forsamlings- og ytringsfrihed, kernevefærd og så videre.

Det er også derfor, vi har givet den gren af det anarkistiske familietræ, vi er en del af, navnet *solidarisk anarkisme*. For at understrege, hvor vigtigt det er for os, at finde den rigtige balance mellem individets ukrænkelige frihed og det nødvendige forpligtende fællesskab.

Men det skal slås helt fast, at mens Frie Grønne ønsker en markant mindre stat, ønsker vi også ikke mindst først og fremmest en langt mindre topstyret stat. Derfor vil vi i vores daglige arbejde altid støtte og fremme civilsamfundet og i det hele taget sætte statslige og kommunale institutioner fri. Den politiske beslutningskompetence skal i så vidt omfang som muligt distribueres nedad og udad i samfundet.

I dag træffes de politiske beslutninger oftest i toppen og bevæger sig derfra ned. Sådan vil det ikke være i det postkapitalistiske samfund, hvis det står til Frie Grønne. For os er det vigtigt, at de politiske beslutninger starter nedefra og op. Fra kvarter-

råd over bydels-råd til byråd. Og derfra til Folketinget og videre ud i et regionalt og føderalt europæisk råds-samarbejde.

Med en så radikal ændring af magtstrukturerne vil overgangen til et postkapitalistisk samfund ikke kunne undgå at være præget af en lang række juridiske konflikter og politiske magtkampe. For selvfølgelig vil de enkeltindivider, organisationer, partier og institutioner, som i dag har en dominerende magtposition – økonomisk, politisk og kulturelt – forsøge at fastholde deres nuværende privilegier, status og betydning.

Mange af disse interessekonflikter vil givetvis blive ført som stedfortræderkonflikter, men under dem finder der en reel magtkamp sted mellem to vidt forskellige økonomiske modeller og demokratiforståelser. Mellem en neoliberal kapitalistisk økonomi og en grøn og demokratisk postkapitalistisk økonomi. Hvis vi ikke skal lade os spille ud mod hinanden, er det derfor vigtigt, at alle borgere i et samfund føler sig både set og hørt, at de forstår at forandring er nødvendig. Og endelig, at

alle har oplevelsen af, at de stadig har betydning og en rolle at spille i samfundet af i morgen.

Mink-skandalen, Frankrigs Gule Veste og efterdønningerne af det amerikanske præsidentvalg er eksempler på, hvad der ikke må ske, når vi i de kommende årtier skal træffe de nødvendige vidtgående grønne og demokratiske prioriteringer. For at undgå, at der opstår unødige sociale og kulturelle konflikter imellem store befolkningsgrupper i Danmark, kræver det en ny form for politisk lederskab, der ikke bare har forståelsen for og evnerne til at samle en splittet befolkning, men som også har en dyb indsigt i konflikthåndtering og vilje til en langt større direkte demokratisk involvering af borgerne, der samtidig får muligheden for at diskutere og parlamentere på et oplyst grundlag.

Når man læser næste sides liste over de magtforskydninger, vi forhåbentlig skal igennem indenfor de næste årtier, vil man hurtigt kunne se, hvor mange potentielle konflikter, denne overgangsproces måske vil rumme, hvis vi ikke allerede nu tager højde for dem.

Fra	Til
Neoliberal overvågningskapitalisme	Grøn og demokratisk postkapitalisme
Ejendomsret	Brugsret
Private virksomheder	Demokratiske, medarbejderejede, 4. sektor-virksomheder
Statslige og kommunale institutioner	Selvejende statslige og kommunale institutioner
Centralistisk stat	Decentrale, selvforvaltende, frie kommuner
Ansatte	Medejere
Politikere er nogen, man stemmer på	Politikere er noget, vi alle er
Repræsentativt demokrati	Involverende direkte demokrati
Stærk nationalstat	Stærke kommuner og bysamfund
EU	Føderalt Europa
FN	Globalt parlament

Frie Grønne vil arbejde for den ovenstående radikale ændring af magtstrukturen i Danmark. Den røde tråd gennem al vores politik er, at den enkelte borger – barn, ung, voksen eller ældre – i sin hverdag, på arbejdspladsen, uddannelsesinstitutionen eller i lokalsamfundet, får direkte demokratisk indflydelse på de beslutninger, som er med til definere vedkommendes livs- og udfoldelsesrum.

Hvis denne politiske ambition skal indfris, er det nødvendigt, at der bliver etableret langt flere demokrati-

ske medarbejder- eller medlems-ejede virksomheder og institutioner. På en demokratisk virksomhed, er man direkte involveret i de afgørende beslutninger og har ikke mulighed for at placere problem-aben på den andens skulder. Alle har ejerskab til de beslutninger og prioriteringer, der bliver truffet, både på de gode og de dårlige dage.

Et postkapitalistisk samfund er derfor også et opgør med den særdeles nærværende ansvarsforflygtigelseskultur, som præger mange relationer i Danmark: At det er den andens

FRIE GRØNNE

INDEPENDENT GREENS

skyld eller ansvar. Uagtet hvem den anden så måtte være.

Overgangen til et postkapitalistisk samfund vil derfor rumme mange psykologiske og magtpolitiske snubletråde. Anderledes kan det ikke være, når et samfund går fra en kendt virkelighed, hvor vi ved, hvad vi har – den danske velfærdsmodel anno 2021 – til en ny virkelighed, hvor vi ikke helt ved, hvad vi får – et postkapitalistisk samfund, hvor de demokratiske processer er vendt på hovedet og hvor vi har et langt mere direkte ansvar for hinanden.

En så radikal ændring af de fælles spilleregler vil helt sikkert af mange blive oplevet som både alt for komplekst og alt for usikkert.

Derfor er det afgørende, at et nyt politisk lederskab ikke bare er i stand til at forklare, hvorfor det er nødvendigt med helt nye økonomiske og demokratiske spilleregler, men også overbevisende synliggøre, at alle kommer til at have meningsfulde og værdifulde roller at spille. Ja, at fremtiden bliver bedre – for os alle sammen – når vi giver hinanden mulighed for at føre meningsfulde, trygge liv, defineret af andre værdier end penge og vækst.

Det er derfor, at vi i Frie Grønne i forandringsprocesser – store som små – arbejder ud fra principperne om, at alle borgere bliver set og hørt,

forstår hvorfor forandringen er nødvendig og ved at de har en menings- og værdifuld rolle og opgave i fremtiden. Kun sådan kan alle føle sig trygge.

Som supplement til ovenstående ledelses-, demokrati- og forandringsforståelse, er der også brug for, at vi som samfund bliver langt bedre til at bruge eksperimentet som strategi. Selvom vi ved meget om de politiske og økonomiske udfordringer, vi står overfor, er det stadig et ukendt politisk territorie, vi i de kommende årtier skal igennem. Og det kort, vi har at navigere efter på denne opdagelsesrejse har stadig mange hvide pletter.

Så i stedet for at træffe vidtgående politiske beslutninger på et ufuldstændigt vidensgrundlag, er det ifølge Frie Grønnes vurdering bedre at sætte afgrænsede samfundseksperimenter i gang, hvor vi som samfund prøver os frem med forskellige løsningsmodeller. Hvis erfaringerne er gode, kan vi skalere modellen op. Hvis erfaringerne er dårlige, går vi som samfund ikke videre ned af den gyde.

Jo før, vi kan komme i gang med disse samfundseksperimenter, jo bedre. Der er nemlig brug for en mangfoldighed af forsøg inden for så vidt forskellige emner som bydelsråd, borgerting og borgerbudgetter, nye demokratiske virksomhedsfor-

mer, nye "penge"- værdiudvekslings-systemer, borgerløn, grønne produktionsmetoder, alternative bo- og familieformer, lokale sundhedshuse, der kobler etableret og komplementær sundhedsbehandling, frisætning af statslige og kommunale institutioner, afprøvning af nye samarbejdsmodeller mellem private, offentlige og frivillige aktører og så videre.

Der er ikke et eneste område af det danske samfund, som ikke ville have gavn af at blive vurderet ud fra den enkelte borgers og lokalsamfunds perspektiv og interesser. Det er blandt andet på baggrund af ovenstående, at Frie Grønne ser det 21. århundrede som *frihedens, eksperimentets* og *de solidarisk anarkistiske fællesskabers århundrede*.

Lige så vigtigt det er, at bruge eksperimentet som strategi, er det at trække på erfaringer som andre lande, byer og lokalområder allerede har gjort sig indenfor radikal, demokratisk samfundsforandring med borgeren i centrum.

Tag eksempelvis kooperationsbevægelsen i Spanien, hvor der på det største medarbejderejede kooperativ arbejder op til 60.000 mennesker. Hvad fungerer og hvad fungerer ikke? Eller hvad med de erfaringer som Madrid, Barcelona, Gdansk og København har gjort sig med at supplere deres repræsentative demokrati med borgerting. Hvad fungerer og hvad fungerer ikke? Det internationale samarbejde og den konkrete erfaringsudveksling bliver kun vigtigere i årene, der kommer.

Hvis man begynder at kortlægge, hvilke værdier og holdninger, der kendetegner mange af disse demokratiske og grønne samfundsforsøg, begynder der at tegne sig et fælles værdilandskab. Eller måske rettere en fælles forståelse af, hvad vi er i færd med at forlade og hvad det er, vi er ved at sige goddag til.

Fra	Til
Mennesket er ophøjet over naturen	Mennesket er en del af naturen
Ydre vækst	Indre vækst
Lineær tænkning	Cirkulær tænkning
Konkurrence	Samarbejde
Organisationer som maskiner	Organisationer som levende organismer
Top-down-beslutningspyramide	Beslutningsfiskenet
Envejs-ledelse	360 graders ledelse
Lederskab er for de få	Lederskab er for alle
Lederskab er magt- og statusmotive- ret	Lederskab er menings- og formålmotive- ret

Ovenstående paradigmeskifte har været på vej længe indenfor både ledelses- og organisationsforståelse, men også indenfor natur- og socialvidenskab og filosofi. Men når dette værdi- og perspektivskifte alligevel træder så tydeligt og markant frem, som det er tilfældet netop nu, skyldes det ikke mindst den nye informationsteknologi, der har vendt op og ned på magtstrukturer, kommunikationsgange, arbejds- og beslutningsprocesser og vidensdeling.

Men teknologiske gennembrud kan som bekendt bruges til både det bedste og det værste. På positivlisten står eksempelvis, hvordan de unge i de arabiske lande brugte de sociale medier i deres mobilisering

under det arabiske forår. Det samme var og er tilfældet med demokratibevægelserne i Hong Kong, Bangkok og Hviderusland. På negativlisten står ikke mindst den globale overvågningskapitalisme og dens misinformations-kampagner. Her skal blot nævnes Brexit-kampagnen eller det netop overståede valg i USA. Men også eksempelvis Ruslands, Irans, Indiens og Kinas overvågning af egne borgere og ikke mindst oppositionelle stemmer.

Dette understreger blot, at de demokratiske frihedsrettigheder i dag ikke mindst handler om digitale frihedsrettigheder. Et postkapitalistisk samfund er kun muligt, hvis vi gør op

med – ja, gør oprør mod – den globale overvågningskapitalisme, hvor vi selv er varen, der bliver solgt og brugt. Både den statslige overvågningskapitalisme, som Kina er repræsentant for, og virksomhedernes overvågningskapitalisme, repræsenteret af USA.

Her kan Europa blive repræsentant for en tredje vej, når det gælder at sikre borgerne ret til egne informationer og dermed sikre privatlivets fred i en digital tidsalder. Uden privatliv, ikke noget demokrati.

Konklusion

Dette papir blev oprindeligt skrevet som et inspirations- og debatoplæg til de diskussioner, Frie Grønnes folkevalgte og medarbejdere på Christiansborg skulle have sammen på vores første vintergruppemøde i januar 2021.

Vi kunne se tilbage på et meget dramatisk, men også meget håbefuldt, politisk halvår, præget af vores indledende politiske udviklingsarbejde hen over sommeren 2020, der som bekendt kulminerede med lanceringen af Frie Grønne på Blågårds Plads på Nørrebro mandag den 7. september.

De efterfølgende tre en halv måneder var tilsvarende hektiske og betydningsfulde for os. Dels, fordi vi tog hul på at lancere vores fem prioriterede politiske hovedområder et efter et. Og dels, fordi vi samtidig skulle kommunikere konkret hverdagspolitik, forhandle på Christiansborg og bygge vores organisation op fra bunden.

Samtidig med at vi skulle give vores bud på, hvordan vi forestiller os overgangen fra vores nuværende samfundsmodel til en fremtidig grøn og demokratisk postkapitalistisk samfundsmodel og her kommer nærværende papir ind i billedet.

I dette politiske undersøgelsesarbejde blev det tydeligere og tydeligere for os, at den fjerde arena, og dermed alle de aktiviteter og aktører denne rummer, på sigt kan blive svaret på den nødvendige demokratiske samfundsbro fra vores nuværende neoliberale samfund til et grønt, demokratisk postkapitalistiske samfund.

Men også at en dominerende ny grøn og demokratisk fjerde samfundsarena kan være den moderne anarkismes svar på, hvad der skal sættes i stedet, når vi hverken ønsker en større stat eller et større kommercielt marked.

Vi så i vores undersøgelsesarbejde både bagud i historien og identificerede nogle afgørende samfundsbyggeklodser i den første sociale innovationsbølge. Nemlig en interessant kombination af fællesskabsorienterede forretningsmodeller (andelsbevægelsen), social retfærdighedssans (arbejderbevægelsen), og demokratisk og kulturel mobilisering (højskolebevægelsen) koblet med de større byers særlige rolle som innovations-fabrikker. Alle lige så relevante byggeklodser i dag som dengang.

Men vi så også på situationen her og nu og kunne blot konstatere, at dette århundredes progressive bevægel-

ser endnu ikke har formået at opbygge nævneværdige solide og blivende modmagts-platforme. Slet ikke i sammenligning med, hvad der kendetegnede den første sociale innovationsbølge.

Og det i en tid, hvor verden desværre aldrig har været så ulige, konfliktfyldt og overfyldt, samtidig med at den økonomiske og den politiske magt er koncentreret hos færre og færre mennesker og virksomheder. I en tid, hvor vi aldrig har stået over for større udfordringer, end vi gør i dag: Nemlig hvor klimakrisen og biodiversitetskrisen – af FN's generalsekretær benævnt som vores selv-morderiske krig mod naturen – truer civilisationen, som vi kender den.

Som det sidste begyndte vi at skitser konturerne til en ny demokrati-forståelse, hvor ambitionen er at finde den rigtige balance mellem individets ukrænkelige frihed og det nødvendige forpligtigende fællesskab.

Da vi var nået dertil, trådte igen nogle meget tydelige system-modsætninger frem mellem det neoliberale samfund og det postkapitalistiske, som tydeliggjorde, hvad det er for et paradigmeskifte vi ønsker at se, når det gælder forståelsen af mennesker, organisationer og godt lederskab. Fra en maskine-tænkning til en gartner-tænkning.

Da vi satte det sidste punktum i papiret, var vi ikke et sekund i tvivl om, at det 21. århundrede er *frihedens, eksperimentets og de solidarisk anarkistiske fællesskabers århundrede*.

Vi håber, du har det på samme måde.